

Co je

myšlenkové
schéma

Příklad:

Tony se pomalu zvedal z matrace, plánoval svůj únik. Na chvílku zaváhal a přemýšlel. Situace se nevyvíjela příznivě. Nejvíce ho trápilo, že je držen, a to hlavně vzhledem k tomu, že útok proti němu byl slabý. Zvažoval svoji současnou situaci. Zámek, který ho držel, byl pevný, ale domníval se, že ho může zlomit. Přesto věděl, že by jeho načasování muselo být perfektní. Byl si vědom toho, že byl tak hrozně potrestán kvůli své dřívější drsnosti – co víc, z jeho pohledu až příliš tvrdě. Stav začínal být bezvýsledný, tlak trval příliš dlouho. Byl nemilosrdně ovládán. Tony se začínal zlobit. Cítil, že je připravený udělat svůj tah. Věděl, že úspěch nebo selhání bude záležet na tom, co udělá v příštích několika vteřinách.

Myšlenkové schéma je základ pro

vnímání

porozumění

zapamatová
ní

myšlenek
z příběhů
a textů

Myšlenkové schéma

6

Funkcí

(Anderson, 1978; Anderson & Pichert, 1978)

Myšlenkové schéma /1

Schéma poskytuje **myšlenkovou oporu** (osnovu, „lešení“) pro přijímání a přizpůsobování informací z textu.

Schéma zajišťuje volné místo či dílčí rámec pro určité informace z textu. Například ve schématu „**stolování v luxusní restauraci**“ je volné místo pro **hlavní chod** a ve schématu „**detektivka**“ prostor pro **vražednou zbraň**. Údajům zapadajícím do čtenářova schématu je snadnější se naučit.

Myšlenkové schéma /2

Schéma usnadňuje výběrové **zaměřování pozornosti**.

Schéma je základem pro určení toho, co je v textu důležité. Zkušený čtenář využívá toho, co považuje za důležité, za základ pro to, jak bude využívat svých poznávacích (kognitivních) prostředků. To znamená, že se čtenář na základě svého vidění toho, co je v textu důležité, rozhoduje, kde má dávat bedlivý pozor.

Myšlenkové schéma /3

Schéma umožňuje **úsudek**.

Žádný text není úplně vyčerpávající a jednoznačný. Čtenářovo schéma připravuje základ pro odvozování závěrů (usuzování, vysuzování), které sahají za informace uvedené v textu doslovně.

Myšlenkové schéma /4

Schéma umožňuje **systematické pátrání v paměti**.

Schéma poskytuje čtenáři oporu pro to, které informace zasuté v paměti má hledat a oživit. Například člověk, který si snaží vybavit, které pokrmy se podávaly na **hostině**, si může pomoci tím, že si představí běžně zahrnuté chody: Jaký byl **předkrm**? Jaká byla **polévka**? Byl **salát**? A tak dále. Jinými slovy, čtenáři je umožněn přístup k jednotlivým informacím, naučeným během čtení textu, využitím schématu, které bylo využito ke strukturování textu.

Myšlenkové schéma /5

Schéma usnadňuje **upravování a shrnutí textu**. Protože schéma obsahuje měřítka důležitosti, umožňuje čtenáři vytvářet souhrnné přehledy, obsahující významná tvrzení, a vynechávat tvrzení bezvýznamná.

Myšlenkové schéma /6

Schéma umožňuje **závěrečnou rekonstrukci**. Jsou-li v paměti mezery, pomůže vzpomínajícímu schéma (společně s určitou informací vyvolanou z textu) vytvořit domněnku o chybějícím údaji. Kupříkladu připusťme, že si někdo nedovede vybavit, jaký nápoj se podával na **hostině**. Může-li si však vzpomenout, že jako **předkrm byla ryba**, bude schopný odvodit, že nápojem asi bylo **bílé víno**.

Podpora budování schémat

Cíl = smysluplně sjednotit dosavadní vědomosti s tím, co je nové

Prostředky, které zdůrazní stavbu textu:

„nejdůležitějším posláním grafických pomůcek je přemostit mezeru mezi dosavadními znalostmi žáka a tím, co potřebuje vědět, než úspěšně porozumí úkolu před sebou“ (Ausubel, 1968)

✓ vizualizace

